

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 4(27)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М58

Редакційна колегія

Подолька А. М., д-р юрид. наук — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М., д-р іст. наук, Піляєв І. С., д-р політ. наук, Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Піла В. І., д-р екон. наук, проф., Радзівський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., д-р юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Курко М. Н., канд. юрид. наук, доц., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Подолька А. М., д-р юрид. наук, Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 9 від 27 жовтня 2010 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: А. М. Подолька (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001. — Вип. 4(27). — К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 212 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з політичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 р.).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2010
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	5	Медвідь Я. Ф. Страховання в Україні: поняття і види класифікації	77
Арнаутов П. І. Характер взаємодії держави і права як критерій визначення правової державності	5	Сорокіна Н. Є. Інвестиційна діяльність: проблеми та шляхи її активізації	83
Дікареєв О. І., Нгуєн Куїнь Май Енергетична безпека як регіональноутворюючий фактор: міжнародно-правові та політичні аспекти транзиту паливно-енергетичних ресурсів та користування транскордонними родовищами	9	Янковська Ягода Сутність партнерських відносин для перспектив розвитку туристичної галузі Республіки Македонія	88
Гольцов А. Г. Сучасна геополітика як наука	18	Медвідь Я. Ф., Колішко Ю. С. Концесія як механізм розвитку економіки держави	95
Василенко І. М. Теоретичні основи становлення місцевого самоврядування в українському суспільстві і державі	24	Захожай К. В., Паславський О. В. Аналіз системи нарахування заробітної плати на мікрорівні	101
Навроцький В. Б. Особливості миротворчої діяльності НАТО	30	Газанфаров Ельчин Муслим Моральні ризики в банківській діяльності	107
Логвиненко С. В. Геополітичні протиріччя у сучасному світі та проблеми формування нових геополітичних утворень	36	ЮРИДИЧНІ НАУКИ	114
Сітуха С. Д. Регіоналізм як фактор державного будівництва в Україні	41	Арнаутов П. І. Принцип законності у контексті постанови правової державності: питання теорії	114
Шконда В. В., Кальянов А. В. Особливості використання методів кваліметрії в сучасних наукових дослідженнях	45	Дубович Д. Б. Способи підрозбилення документів у структурі механізму злочинних технологій збагачення	119
Цепенда І. Є. Натовські стандарти для країн-кандидатів у період першого розширення Альянсу	49	Зарудний Є. О. Щодо концепції презумпції вини (на матеріалі конституційного звернення Верховного суду України)	124
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	54	Кирієнко С. С. Роль адміністративного судочинства у формуванні правосвідомості громадян	127
Захожай В. Б., Грищенко Е. М. Якість обслуговування покупців як підсистема маркетингового ризику	54	Ляшенко Л. Л. Форми і методи адміністративного нагляду	132
Юсеф Н. Н. Торговельно-економічні відносини України з країнами Близького Сходу (Саудівська Аравія, Іран, Єгипет)	62	Солонина В. Ф. Аналіз поняття права на захист у сучасній науці цивільного права	136
Жанкевіч Л. В. Роль господарського контролю та його місце в системі фінансового контролю	72	Шашкова-Журавель І. О., Журавель М. І. Характеристика міжнародно-правової системи протидії дискримінації осіб похилого віку в трудових відносинах	141

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Наукові праці МАУП, 2010, вип. 4(27), с. 155–157

Висвітлюється проблема використання можливостей засобів масової інформації при розслідуванні злочинів. З наукової точки зору аналізуються чинне законодавство про засоби масової інформації. З практичної точки зору пропонуються варіанти поліпшення українського законодавства.

Для України, як молодої незалежної держави, є актуальним становлення національного інформаційного простору, проголошення державної інформаційної політики. Активну роль у цих процесах відіграють сучасні ЗМІ — преса, радіомовлення, телебачення, Інтернет-ЗМІ. Щоб зрозуміти природу та сутність ЗМІ, визначити їх місце серед інших соціальних інститутів сучасної демократії, необхідно почати з визначення понять. Ще Р. Декарт стверджував: “Все починається з понять” [2].

Поступ України до стандартів, за якими живуть країни усталеної демократії, включає в себе нові форми діяльності різних державних інституцій. Серед них — як найбільш прозора, доступність населення до інформації про діяльність державних установ, за винятком випадків збереження у таємниці певної категорії відомостей, передбачених законодавством. Роль посередників між державними органами і населенням традиційно виконують засоби масової інформації.

Нині ЗМІ сформувались в окремий соціальний інститут, який значною мірою спроможний впливати на розвиток усього людства. Як важливий інститут демократії, засіб реалізації принципу гласності, вираження суспільної думки, сучасні ЗМІ здійснюють значний вплив на сферу правопорядку, у тому числі на діяльність правоохоронних органів, покликаних протидіяти сучасній злочинності [1]. Особливої ваги взаємовідносини між правоохоронними органами та ЗМІ в нашій державі набувають у період становлення демократії та розбудови правової держави.

Значущість використання можливостей ЗМІ при розслідуванні злочинів полягає в тому, що

хоча окремі сторони зазначеної проблеми (в основному запобіжного характеру) проаналізовані, однак у криміналістичному аспекті вона ще мало вивчена, бракує тактико-криміналістичних рекомендацій.

Так, доволі часто можливості використання ЗМІ під час розслідування злочинів у роботах учених-криміналістів зводяться лише до залучення громадськості. Багато питань залишилось поза увагою вчених. Це стосується, насамперед, розуміння невід’ємності впливу інформаційних чинників на діяльність правоохоронних органів загалом і досудового слідства зокрема, тенденцій щодо активного використання ЗМІ кримінальними структурами для скоєння злочинів, напрямів використання ЗМІ при розслідуванні злочинів, змісту тактико-криміналістичних аспектів інформаційного супроводження розслідування злочинів [9]. Низка питань зазначеної наукової проблеми залишається дискусійною, а окремі з них не висвітлюються навіть у постановочному плані. Такий стан теоретичної розробки проблеми відбивається на практичній діяльності органів досудового слідства, спричиняє непорозуміння, а подекуди й конфлікти між правоохоронцями та працівниками ЗМІ з питань інформаційного висвітлення процесу та результатів досудового розслідування.

Конституційне право громадян на отримання інформації про стан боротьби зі злочинністю в Україні визнається основою здійснення громадського контролю за діяльністю органів державної влади у сфері правопорядку. Тому необхідність залучення можливостей ЗМІ для потреб органів дізнання та досудового слідства зумовлено пот-

ребою часу [6]. Натомість аналіз проведених до цього вченими-криміналістами досліджень свідчить про те, що цей напрям діяльності зазначених органів позбавлений системного, науково обґрунтованого характеру, до цього часу немає повної уяви про можливі напрями і тактичні заходи використання ЗМІ при розслідуванні злочинів.

Розвиток в Україні стандартів громадянського суспільства потребує перебудови взаємовідносин правоохоронних органів із ЗМІ. Адже той стандарт, за яким ЗМІ є одним із способів реалізації функцій органів державної влади, вже став історією нашої держави. Тому виникла потреба у перегляді усталених поглядів щодо взаємодії органів досудового слідства з установами ЗМІ [5]. Висловлено позицію, що взаємодія між зазначеними інституціями може носити переважно тимчасовий характер і має бути спрямована на вирішення конкретних завдань та ситуацій, передбачає надання відповідної інформації.

Проведений системний аналіз вітчизняного законодавства, що регулює використання ЗМІ під час розслідування злочинів, дає можливість зробити висновок про його недостатнє врегулювання. Ряд положень нормативно-правових актів значною мірою втратили своє значення, оскільки багато в чому не відповідають реаліям сьогодення, а також відображені у різних актах неповно й нерідко із протиріччями [10]. Окремі питання врегульовані не повною мірою. Здійснення порівняльного аналізу вітчизняного інформаційного законодавства з відповідними міжнародно-правовими актами свідчить про тенденцію наближення України до світових стандартів забезпечення права на інформацію. Визначено недоліки законодавства, основні напрями його вдосконалення, а також сформульовано конкретні пропозиції щодо його вдосконалення.

Сучасний рівень використання ЗМІ у розкритті та розслідуванні злочинів в основному зорієнтований на ті форми, які були напрацьовані правоохоронними органами за часів СРСР і може бути визначений як низький. Значна кількість робіт, присвячених зазначеній проблемі, ґрунтується на традиційних напрямках діяльності правоохоронних органів, які були напрацьовані в середині та кінці минулого століття, а отже, відстає від темпів наступу сучасної злочинності. Разом із тим, нові, з точки зору криміналістики, напрями використання повідомлень ЗМІ можуть значно сприяти у вирішенні завдань кримінального судочинства [4].

Наступ сучасної організованої злочинності і такий її прояв, як політизація, вимагає належних засобів реагування з боку не тільки правоохоронних органів, а й усього суспільства. Аргументовано висновок, що серед нових форм взаємодії правоохоронних органів із ЗМІ може бути формування належної громадської думки, застосування дифамації за умови використання лише справжніх відомостей, які хоча й можуть зганьбити честь і гідність громадянина, але лише з метою захисту суспільних інтересів. Право на дифамацію відкриває для державних органів, покликаних протидіяти злочинності, нові можливості, які ще потребують теоретичного опрацювання. Серед них — дискредитація лідерів злочинних угруповань, створення умов для розвалу організованих злочинних груп, недопущення проникнення членів таких груп до органів державної влади тощо. Крім того, допустимість використання дифамації визначає необхідність пошуку нових можливостей взаємодії правоохоронців із працівниками ЗМІ [7]. Однак важливо, щоб дифамація не стала засобом досягнення політичних, економічних чи інших інтересів, не використовувалась “на замовлення” або для дискредитації окремих осіб. Тому важливим є створення належної правової бази, адаптація рішень Європейського Суду з прав людини до потреб протидії злочинності.

Доцільне використання комунікативної функції ЗМІ для вирішення розшукових завдань під час розслідування злочинів. В інформаційно невизначеній ситуації, що характерна для розшукової роботи, слідчий може використовувати комунікативні потоки як джерела здобуття орієнтовної й доказової інформації, а також із метою отримання тактичної переваги [3].

Нові форми злочинної діяльності вимагають від органів дізнання й досудового слідства вдосконалення практичних навичок отримання криміналістично значущої інформації, теоретичної підготовки щодо тактики виявлення злочинів та осіб, які їх скоїли. На нашу думку, існує необхідність створення інформаційно-аналітичного підрозділу, серед завдань якого проведення моніторингу повідомлень ЗМІ, мереж телекомунікацій загального користування з метою виявлення криміналістично значущої інформації.

Небезпечний характер можливості використання особами, не зацікавленими в об’єктивному розслідуванні злочину, повідомлень ЗМІ для впливу на процес та результати розслідування злочинів потребує нового підходу до проблеми протидії слідству [8]. Збільшення ваги інформаційного супроводження в багатьох сферах

життєдіяльності суспільства (під час збройних конфліктів, у політиці тощо) зумовило його актуальність і в сфері кримінального судочинства.

З огляду на викладене, можна зробити висновки, що розвиток правової науки відносно питань використання ЗМІ у розкритті та розслідуванні злочинів зводився до вивчення й розробки вченими форм і методів участі громадськості під час досудового слідства, можливостей залучення населення до сфери кримінального судочинства. Слід зазначити, що така тенденція збереглась і до наших днів. У багатьох сучасних підручниках із криміналістики використання допомоги ЗМІ під час розслідування злочинів розглядається вченими лише в контексті залучення громадськості.

Література

1. Брыжко В. М., Цимбалюк В. С., Орехов А. А., Гальченко О. Н. Е-будущее и информационное право / Под ред. д-ра юрид. наук, проф. Р. А. Каляжного, д-ра экон. наук, проф. М. Я. Швеца. — К.: Интеграл, 2002.
2. Криминалистика: Учебник. — 2-е изд., перераб. и доп. / Под ред. В. А. Образцова. — М.: Юристъ, 1999.
3. Правове регулювання інформаційної діяльності в Україні: Станом на 1 січня 2001 р. / Упоряд. С. Е. Демський; Відп. ред. С. П. Павлюк. — К.: Юрінком Інтер, 2001.
4. Стеценко Ю. В. Особливості порушення кримінальної справи за повідомленнями засобів масової інформації // Держава і право. — 2003. — Вип. 20.
5. Тертычный А. А. Расследовательская журналистика: Учеб. пособие для вузов.
6. Шелітько В. Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) / За ред. акад. НАН України В. Я. Тація. — Харків: Право, 2001. — 560 с.
7. Іванов В. Ф., Мелещенко О. К. Сучасні комп'ютерні технології і засоби масової комунікації: аспекти застосування. — К.: ІЗМН, 1996. — 180 с.
8. Лісогор В. Г. Криміналістичне забезпечення збереження таємниці досудового слідства: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.09) / НАВСУ. — К., 2003. — 19 с.
9. Бахін В. П., Гора І. В., Цимбал П. В. Криміналістика: Курс лекцій. — Ч. 1. — Ірпін: Академія ДПС України, 2002. — 356 с.
10. Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. П. Кримінальний процес України: Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Либідь, 1999. — 536 с.

Використання ЗМІ у діяльності органів досудового слідства є ефективним за такими напрямками: 1) формування належної громадської думки; 2) розшукова діяльність; 3) виявлення злочинів; 4) подолання протидії розслідуванню; 5) виявлення таємних комунікацій учасників організованих злочинних груп та членів терористичних організацій. З розвитком науки й техніки очікується їх розширення. Завданням криміналістики є відслідковування нових досягнень у сфері масової інформації й пристосування їх для потреб органів досудового слідства.

Использование СМИ в деятельности органов досудебного следствия является эффективным по следующим направлениям: 1) формирование надлежащего общественного мнения, 2) розыскная деятельность; 3) выявление преступлений, 4) преодоление противодействия расследованию; 5) выявление тайных коммуникаций участников организованных преступных групп и членов террористических организаций. С развитием науки и техники ожидается их расширение. Задачей криминалистики является отслеживание новых достижений в сфере массовой информации и приспособление их для нужд органов досудебного следствия.

Our studies suggest that the use of media in the activity of pre-trial investigation is effective in the following areas: 1) the formation of good public opinion, 2) search activity, and 3) detection of crime, 4) overcoming opposition Inquiry; 5) identification of the secret communications of organized criminal groups and terrorist organizations. With the development of science and technology is expected to expand. The task of criminology is to monitor new developments in the field of media and adapting them to the needs of pretrial investigation bodies.

Надійшла 12 листопада 2010 р.